

Opgravingen en Vondsten
in de Limburgse Kempen

ARCHÆOLOGIA BELGICA

Reeks overdrukken betreffende oudheidkundige opgravingen in België,
uitgegeven door het
Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium
Dienst voor Opgravingen
Jubelpark 10
Brussel 4

Série de tirages-à-part relatifs aux fouilles archéologiques en Belgique,
éditée par
l'Institut royal du patrimoine artistique
Service des fouilles
10, Parc du Cinquantenaire
Bruxelles 4

1627

ARCHAEOLOGIA BELGICA

55

Prof. Dr Sigfried J. DE LAET

Opgravingen en vondsten
in de Limburgse Kempen

BRUSSEL, 1961

(Overdrukt uit „LIMBURG”, jg. XL, 1961, blz. 137-165)

Het verslag dat we hier publiceren betreft opgravingen die werden ondernomen te Lommel (Hoever Heide) in 1949 en 1950 ; hierbij worden betrokken enkele vondsten afkomstig van een urnenveld te Overpelt, nabij de spoorweghalte Overpelt-Fabrieken ; tenslotte komt het verslag van de opgraving van een grafheuvel te Eksel, op de « Winner », in 1959 (fig. 1).

I. SPOREN VAN TWEE HUTTEN UIT DE URNENVELDENTIJD OP DE HOEVER HEIDE TE LOMMEL.

Tijdens de opgravingen van het urnenveld van Lommel-Kattenbos die we in 1948 en 1949 in samenwerking met Dr M. E. Mariën hadden ondernomen (1), werden we door de heer L. Vrijsen, van Lommel, verwittigd dat hij op de Hoever Heide de sporen van twee voorhistorische woonhutten had ontdekt. Een bezoek ter plaatse toonde dat de bewuste plaats enkele jaren vroeger voor het planten van dennebomen diep was omgeploegd geworden en dat daarenboven de heer Vrijsen zelf het grootste gedeelte van deze woonplaatsen had omgespit met het doel scherven te verzamelen. Er bestond dus weinig kans dat systematische opgravingen nog vele gegevens zouden kunnen verschaffen over de structuur van deze hutten. Daar anderzijds zeer weinig gekend is over de huizenbouw uit de vroegste ijzertijd en dat er kans bestond dat we te doen hadden met de nederzetting van de mensen waarvan we op dat ogenblik de graven te Lommel-Kattenbos aan het onderzoeken waren, leek het ons dan ook de moeite waard opgravingen te ondernemen om enkele schrale gegevens te verzamelen over de structuur van deze woningen en ook om het gebruiksraadwerk dat daar gevonden zou worden te kunnen vergelijken met de urnen uit de graven.

Tijdens een eerste kleine opgraving, die doorging van 9 tot 11 juni 1949 en voor dewelke Dr Mariën ons zijn medewerking verleende, werd de eerste hut onderzocht. Het volgende jaar, van 10 tot 13 oktober 1950, kwam de tweede hut aan de beurt ; hierbij verleenden Dr Mariën en Dr J. Nenquin, mijn toenmalige assistent, hun medewerking.

---

(1) S. J. DE LAET en M. E. MARIËN, *La nécropole de Lommel-Kattenbos* (*L'Antiquité Classique*, XIX, 1950, 2, pp. 309-366 = *Archæologia Belgica* n° 2) ; *Een grafveld uit de IJzertijd te Lommel-Kattenbosch (Het Oude Land van Loon*, 1951, 24 pp.).

Fig. 1. — Situatiekaart.

De Hoever Heide, te Lommel, is gelegen ten zuiden van de spoorlijn Antwerpen-Gladbach, tussen de weg Lommel-Leopoldsburg en de weg Hechtel-Valkenswaard (fig. 2). De plaats waar de hutten werden opgegraven (punt 3 op situatiekaart fig. 2) ligt op ongeveer 1 Km. in vogelvlucht ten zuid-oosten van het grafveld van Lommel-Kattenbos (punt 1 op situatiekaart fig. 2) en op iets meer dan 2 Km. ten zuid-westen van het urnenveld van Overpelt (punt 2 op situatiekaart fig. 2) dat enkele jaren later, in 1957, werd ontdekt en waarover we in deel II van dit verslag meer bijzonderheden zullen geven. Op figuur 3 hebben we de nauwkeurige situatie van deze hutten aangeduid; de twee hutten lagen ongeveer 30 m van elkaar verwijderd.

De opgravingen gebeurden volgens de zgn. kwadrantenmethode.

HUT 1 (fig. 4 : los blad — punt E op fig. 3) :

Door de vroegere beploeging, die tot op een diepte van 0,30 m onder het huidig oppervlak was gegaan, was het grootste gedeelte van de cultuurlaag vernield geworden; daarenboven had de heer Vrijssen gans het centrum van de hut vergraven. Hier volgen, bondig samengevat, onze bevindingen, waaruit echter geen duidelijke besluiten zijn af te leiden :

a) vier grote paalgaten, van ca. 0,25 m doormeter werden teruggevonden. Ze vormen een soort onregelmatige rechthoek, waarvan de lange zijden respectievelijk 10,20 m en 8,60 m meten, en die een breedte heeft van 5,60 m. Misschien — doch dit blijft een zuivere hypothese — hebben we te doen met de vier hoekpalen van een rechthoekige hut. Er werden echter geen tussenpalen noch sporen van de (leem?) wanden teruggevonden.

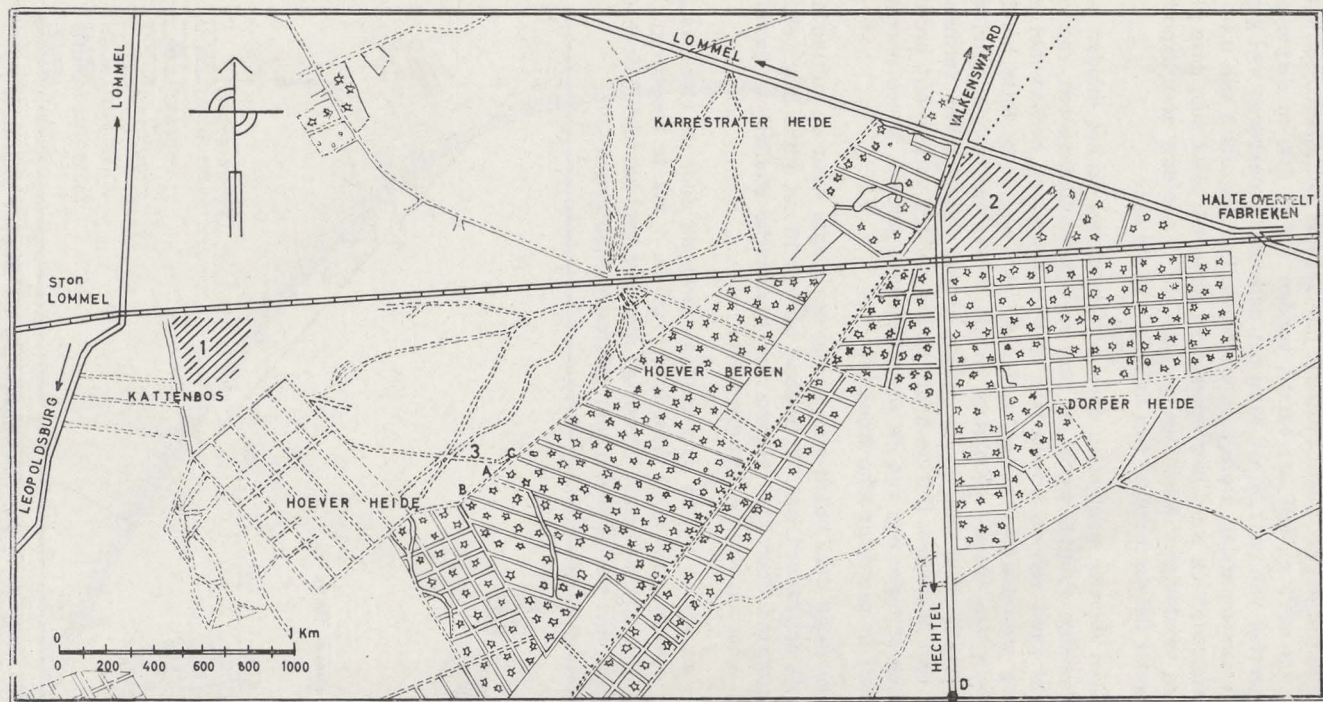

Fig. 2. — Situatieplan. — 1 - urnenveld van Lommel-Kattenbos ; 2 - urnenveld van Overpelt-Kruiskiezel ; 3 - woonhutten van Lommel - Hoever Heide.

b) op de lijn die het meest oostelijk paalgat met het meest noordelijk verbindt, op ca. 3 m van het eerste, vonden we op 0,30 m diepte een klein oppervlak van ca. 1,20 x 0,80 m dat helemaal bedekt was met grote stukken vuursteenafslag. Deze laag vuursteen had een dikte van 0,40 m. Deze vuursteenafslag werd hier opzettelijk geplaatst, alsof men deze plek had willen verstevigen. Misschien — doch dit is opnieuw zeer hypothetisch — geldt het de drempel van de deur van de hut.

c) tussen de vier paalgaten, doch niet helemaal in het midden van de rechthoekige ruimte, waren er nog zeer duidelijke sporen van een haard. Het zand van de bodem was er verschroeid en bedekt met een dikke laag vuurstenen die zeer merkbaar aan een grote hitte hadden blootgestaan (ze waren gebarsten en de cortex vertoonde ontelbare kleine barstjes). Het zand en de stenen waren daarenboven vermengd met zeer veel houtskool. Dat de haard in het midden van de hut, en niet in een hoek of tegen een van de zijwanden was gelegen, is een normaal verschijnsel in prehistorische woningen.

d) juist naast deze haard was er nog een plaats waar de cultuurlaag gedeeltelijk ongestoord was. Ze bestond uit een 10 cm dikke laag vette grond (gevormd door het vergaan van organische stoffen) in dewelke zeer veel scherven werden teruggevonden.

e) ten zuiden en buiten de rechthoek gevormd door de vier paalgaten, was een tamelijk grote brandvlek van ca. 1 m² te bespeuren. Ze bestond uit verschroeid zand vermengd met zeer veel houtskool, doch (in tegenstelling met de haard) zonder gebarsten vuurstenen.

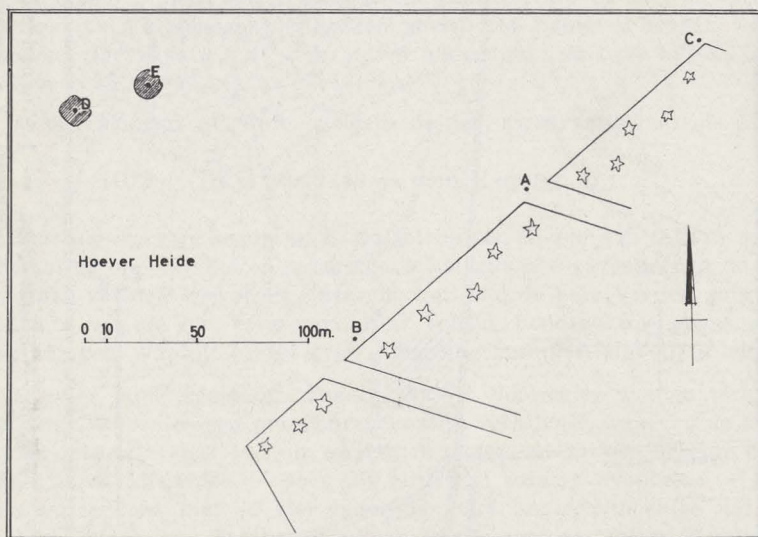

Fig. 3. — De woonhutten op de Hoeveer Heide.

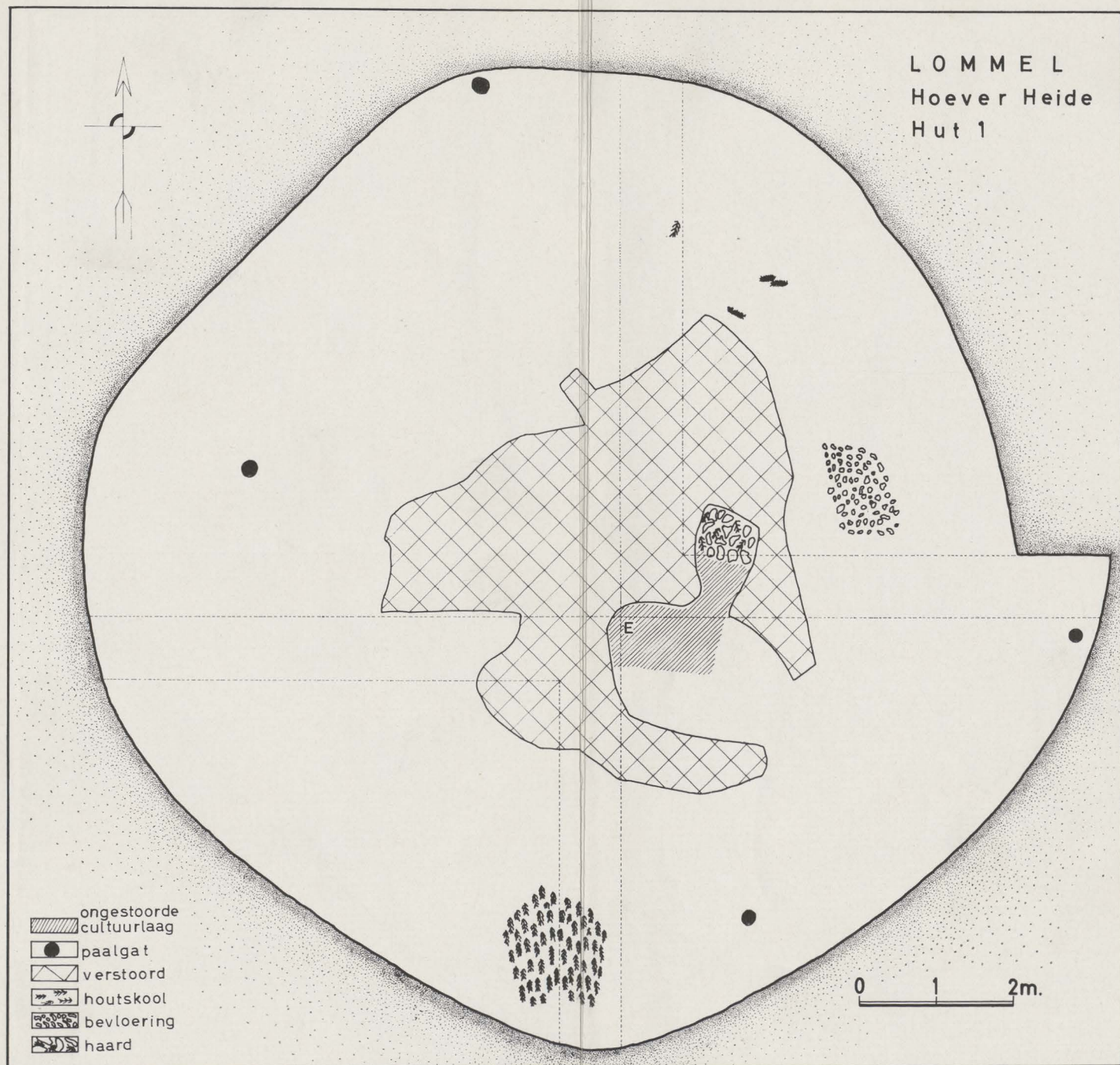

Fig. 4. — Lommel - Hoever Heide. — Opgravingsplan van hut 1.

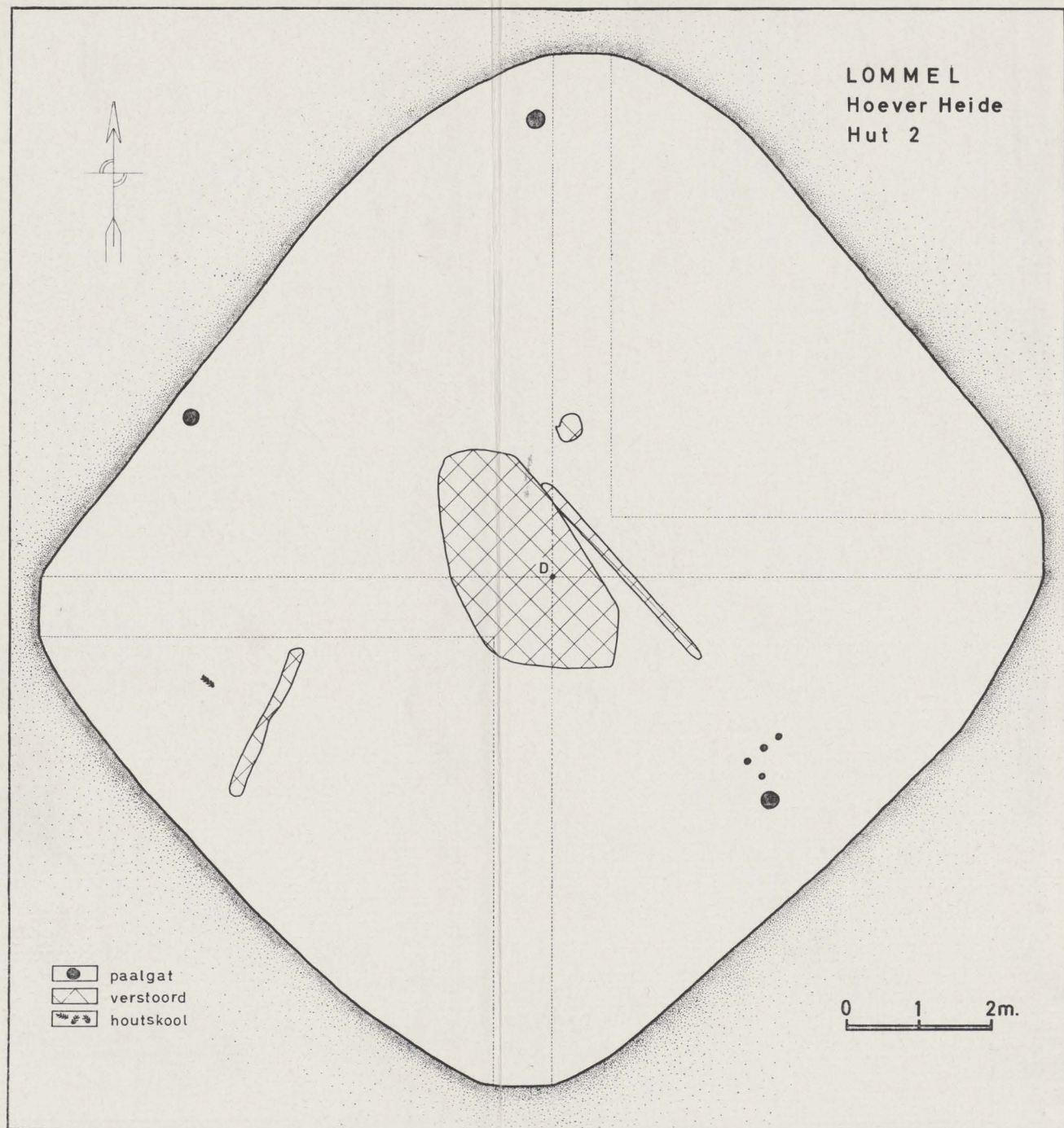

Fig. 5. — Lommel - Hoever Heide. — Opgravingsplan van hut 2.

De scherven afkomstig van deze hut 1 worden verder beschreven :

HUT 2 (fig. 5 : los blad — punt D op fig. 3) :

Hier waren onze bevindingen nog veel meer teleurstellend dan in het geval van hut 1. Ook hier was de cultuurlaag door diepe beploeging vernield en was het centrum door de heer Vrijsen helemaal vergraven. Slechts op enkele zeer geringe plaatsen was nog een dun laagje vettige grond, in dewelke scherven werden aangetroffen, te bespeuren. Drie grote paalgaten werden teruggevonden. De afstand tussen het meest oostelijk en het meest zuidelijk paalgat bedraagt 9,40 m, en deze tussen het meest oostelijk en het meest westelijk 6 m. Indien we hier, zoals in het vorige geval, te doen hebben met drie van de vier hoekpalen van de hut, had deze laatste ongeveer dezelfde afmetingen als hut 1. Dicht bij het meest zuidelijk paalgat werden nog vier kleine paalgaten aangetroffen, die een soort rechte hoek vormen. Hun betekenis konden we niet achterhalen.

Het schervenmateriaal afkomstig van deze hut 2 wordt verder beschreven. Volgens deze scherven zijn de twee hutten gelijktijdig bebouwd geweest.

DE VONDSTEN UIT HUT 1 :

a) **vuursteen** : reeds hoger werden de stukken vuursteen uit de haard en deze van de « drempel » vermeld. Hier en daar vonden we nog stukken vuursteen verspreid over het ganse oppervlak van hut 1. Slechts een paar er van vertonen sporen van bewerking. Het geldt echter slechts stukjes afslag en daarom hebben we ze niet gereproduceerd.

b) **leiste**n : fragmenten van twee vlakke stukken zeer zachte leisteen, waarvan ook de zijanten gepolijst zijn, werden teruggevonden (fig. 6). Oorspronkelijk hadden ze wellicht een rechthoekige vorm. Het grootste fragment is 11 mm dik, het kleinste 10 mm. Waarvoor deze voorwerpen gediend hebben blijft onduidelijk.

c) **aarden vaatwerk** :

A. — Scherven van zgn. Harpstedt - urnen :

Bij het schervenmateriaal uit hut 1 is het opvallend hoe talrijk de fragmenten zijn afkomstig van zgn. Harpstedt-urnen. Kwantitatief betekent de Harpstedt-keramiek meer dan 50 % van alle scherven in hut 1 teruggevonden.

Deze Harpstedt-urnen zijn grote potten, met een grauwe tot zwarte kern, verschaald met stukjes kiezel die soms betrekkelijk groot (tot 7 à 8 mm) kunnen zijn. De binnenwand is geëffend, donkerbruin tot grijszwart. De buitenwand, van bruin-rood tot donker-bruin, is geëffend van

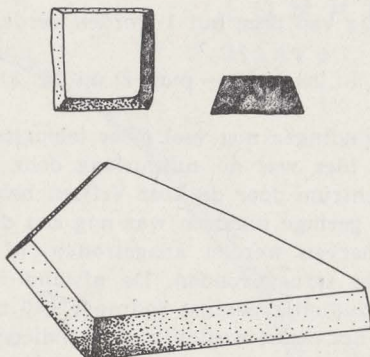

Fig. 6. — Twee stukken leisteen.

de lip tot de schouder, maar ruw besmeten van de schouder tot aan de voet. De lip is gekarteld, met vinger- en soms met nagelindrukken. De schouder is hetzij onversierd, hetzij voorzien van een horizontale rij vinger- en nagelindrukken.

We reproduceren hier een reeks scherven van dergelijk vaatwerk, afkomstig van hut 1 :

Fig. 7, 1 en 2 : twee potten, in tekening bijna volledig herstelbaar ;

Fig. 7, 3-5 : fig. 8, 1-3 : randscherven ;

Fig. 8, 4 : grote wandscherf ;

Fig. 8, 5-7 : scherven van bodems.

Zekere dezer potten hebben een enigszins afwijkende vorm :

Fig. 8, 8 : de lip is scherper afgetekend en de hals meer ingebogen ;

Fig. 9, 1 : de wand gaat naar de hals over zonder inbuiging ;

Fig. 9, 2 : de hals is door een groeve van de schouder afgescheiden.

Nog veel andere scherven van Harpstedt-keramiek, vooral wandscherven, werden in hut 1 teruggevonden, doch hier niet gereproduceerd.

Over de betekenis en de datering van de Harpstedt-keramiek werd er reeds veel geschreven, doch de geleerden zijn het hieromtrent niet ééns. Zij behoren niet tot de typische vormen van de echte Urnenvelden-keramiek, die door de Urnenveldenlieden uit Zwitserland en Zuid-West-Duitsland werden medegebracht toen ze zich hier kwamen vestigen. Daarenboven vindt men ze niet alleen in de zuidelijke groep van de urnenvelden der Lage Landen (Nederland ten zuiden van de Grote Rivieren en noordelijk België), maar ook in de noordelijke groep, ten noorden van de Grote Rivieren. Het is niet uitgesloten dat het een typisch aardewerk is van de afstammelingen van de inheemse bevolking uit de Bronstijd (2). Onlangs heeft G. Beex er de aandacht op gevestigd

(2) S. J. DE LAET en W. GLASBERGEN, *De Voorgeschiedenis der Lage Landen* (1959), pp. 165-166.

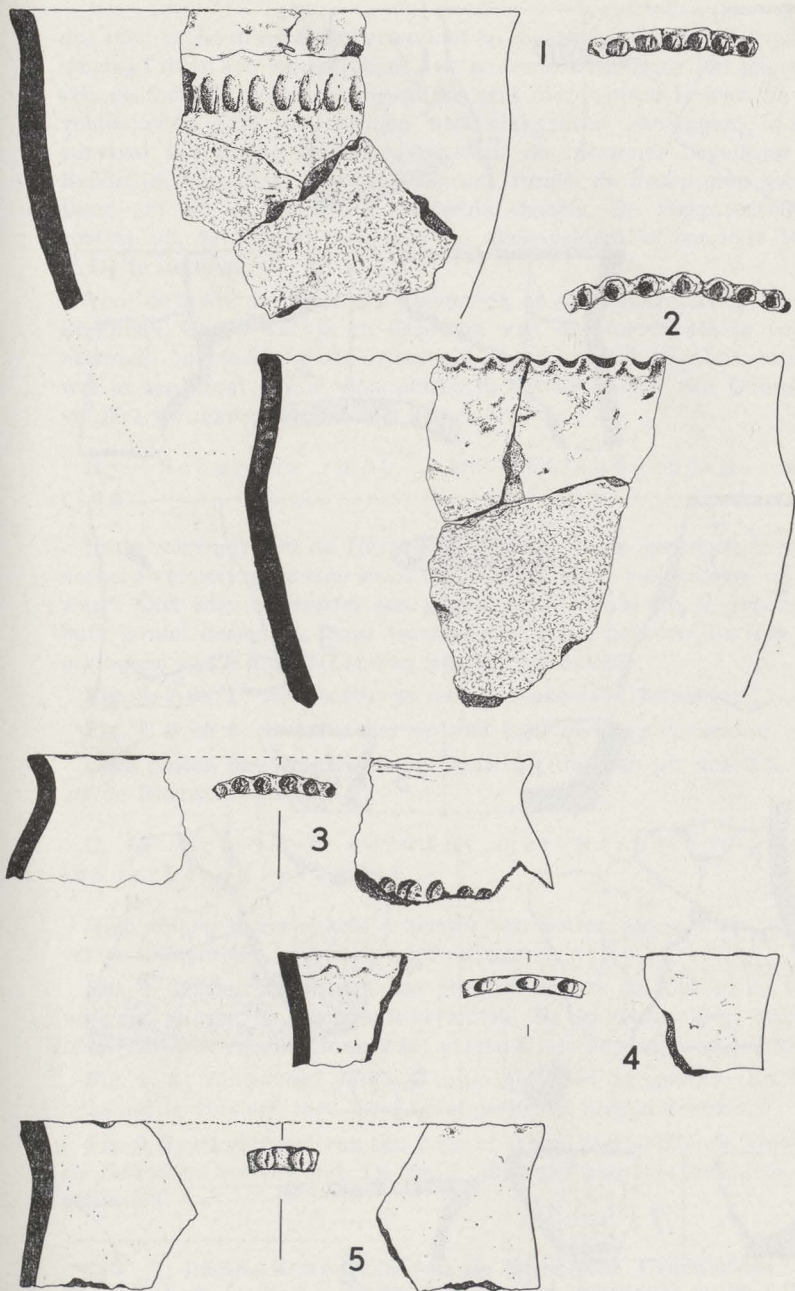

Fig. 7. — Lommel - Hoever Heide. — Aarden vaatwerk uit hut 1.

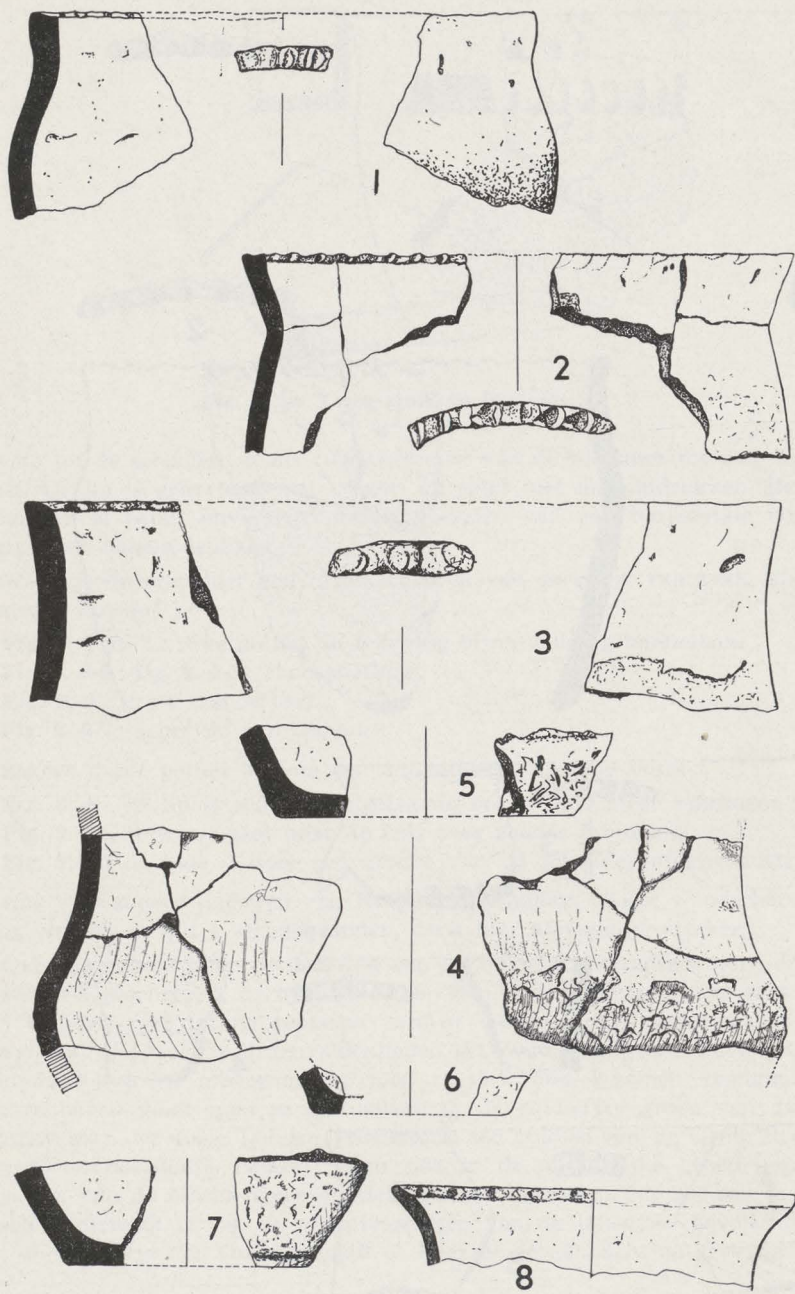

Fig. 8. — Lommel - Hoever Heide. — Aarden vaatwerk uit hut 1

dat men ze hoofdzakelijk terugvindt in de urnenvelden met grafheuvels omringd door een kringgreppel met onderbreking. Daar het gebruik van een grafheuvel boven het eigenlijke graf niet typisch is voor de Urnenveldenlieden (die urnenvelden met vlakgraven aanleggen), doch een **survival** is van de grafgebruiken van de inheemse bevolking uit de Bronstijd, bestaat er geen tegenspraak tussen de bestatiging gedaan G. Beex (3) en de hierboven vermelde theorie. De Harpstedt-keramiek schijnt uit de jongere fase van de urnenveldentijd (periode Hallstatt C/D) te dateren.

Voor onze studie is het wel belangrijk op te merken dat de Harpstedt-keramiek, die zo talrijk in deze hut van de Hoever Heide voorkomt, helemaal ontbreekt in het urnenveld van Lommel-Kattenbos, terwijl het wel in een groot aantal exemplaren in het urnenveld van Overpelt (zie verder) teruggevonden werd.

B. — Scherven met zgn. Kalenderberg-versiering :

Nauw verwant met de Harpstedt-keramiek is de keramiek met Kalenderberg-versiering : zelfde soort kern, zelfde kleur van binnen- en buitenwand. Ook hier is meestal een gladde band tussen lip en schouder. De buik is niet besmeten, maar versierd met diepe groeven die met de vingertoppen in de nog zachte klei werden getrokken.

Fig. 9, 3 en 4 : wandscherven met Kalenderberg-versiering ;

Fig. 9, 5 en 6 : bodem-scherven met Kalenderberg-versiering.

Deze potten met Kalenderberg-versiering dateren uit dezelfde periode als de Harpstedt-urnen.

C. — Scherven verwant met Harpstedt- en Kalenderberg-keramiek :

Hier volgen thans enkele scherven van potten die met een van beide vorige categorieën vaatwerk verwant zijn:

Fig. 9, 7 : randscherf van een pot die volgens de klei en de textuur verwant is met de Harpstedt-keramiek. Er is echter geen kartelrand, maar de lip is aan de binnenkant versierd met een reeks nagelindrukken.

Fig. 9, 8 : randscherf van een urne met goed aangeduide lip. De buitenwand is versierd met onregelmatige lijnen nagelindrukken.

Fig. 9, 9 : randscherf van een urne of schaal met geëffende binnenwand en besmeten buitenwand. De rand, alhoewel zeer onregelmatig, is niet gekarteld.

---

(3) G. BEEEX, **Kenmerken van de Kempische Urnenvelden** (in : H. ROOSENS en G. BEEEX, **Onderzoek van het urnenveld op de « Roosen » te Neerpelt in 1959**, Limburg, XXXIX, 1960, pp. 59-142), zie vooral pp. 86-88.

Fig. 9, 10 : scherven van een bodem. De buitenwand is ruw besmeten, doch de vorm wijkt af van de Harpstedt-urnen.

Fig. 9, 11 : wandscherf van een pot waarvan het ganse oppervlak versierd is met nagelindrukken en met indrukken aangebracht met het uiteinde van een stokje.

D. — Ander vaatwerk uit de jongere urnenveidentijd (Hallstatt C/D) :

Fig. 10, 1 : Randscherf van een urne met licht uitstaande hals. Donkerbruine kern vermengd met zeer kleine stukjes kiezel. Binnen- en buitenwand zijn geglad en donkerbruin. Misschien een scherf van een zgn. **Schrägrandurne**.

Fig. 10, 2 : Wandscherf van een urne met peervormig profiel. Donkergrijze kern vermengd met kleine stukjes kiezel. De grijze binnenwand is geëffend ; de buitenwand is grijs-bruin en geglad.

Fig. 10, 3 : Randscherf ; grauw-zwarte kern geschraald met kleine stukjes kiezel ; binnen- en buitenwand zijn licht-bruin en geglad.

Fig. 10, 4 : Kleine randscherf. Grauwe kern geschraald met kleine stukjes kiezel. Binnen- en buitenwand zijn licht-bruin en geëffend.

Fig. 10, 5 : Kleine, dunwandige randscherf. Grijs-zwarte kern verschraald met zeer kleine stukjes kiezel. Binnen- en buitenwand zijn grijs-zwart en geglad.

Fig. 10, 6 : Randscherf van schaalte. Grauwe kern verschraald met stukjes kiezel. Binnen- en buitenwand zijn baksteen-rood en geëffend. Diameter aan de lip : ca. 24 cm.

Fig. 10, 7 : Kleine randscherf. Donkergrijze kern verschraald met kleine stukjes kiezel. Binnen- en buitenwand zijn licht-grijs en geglad.

E. Vaatwerk uit Vroeg - La Tène - tijd :

De enkele scherven waarvan de beschrijving thans volgt zijn iets jonger dan de vorige en dateren uit het begin van de jongere ijzertijd (vroeg La Tène-tijd) :

Fig. 10, 8 : Randscherven van een brede, chokolade-bruine schaal. Bruine kern verschraald met kleine stukjes kiezel. De binnenzijde en de lip zijn geglad, terwijl de buitenzijde opzettelijk ruw is gelaten (maar niet besmeten). Een dergelijke schaal werd gevonden als losse vondst (N° 10) in het urnenveld van Lommel-Kattenbos.

Fig. 10, 9 : Randscherf van klein schaalte, met goed aangeduide horizontale lip. Geel-bruine kern, verschraald met kleine stukjes kiezel. Binnen- en buitenwand zijn lichtbruin. De lip is geglad, de binnenwand geëffend en de buitenwand opzettelijk ruw gelaten.

Fig. 10, 10 : Vijf scherven van een urne die in tekening helemaal herstelbaar is. Rood-bruine, hard-gebakken kern, verschraald met kleine

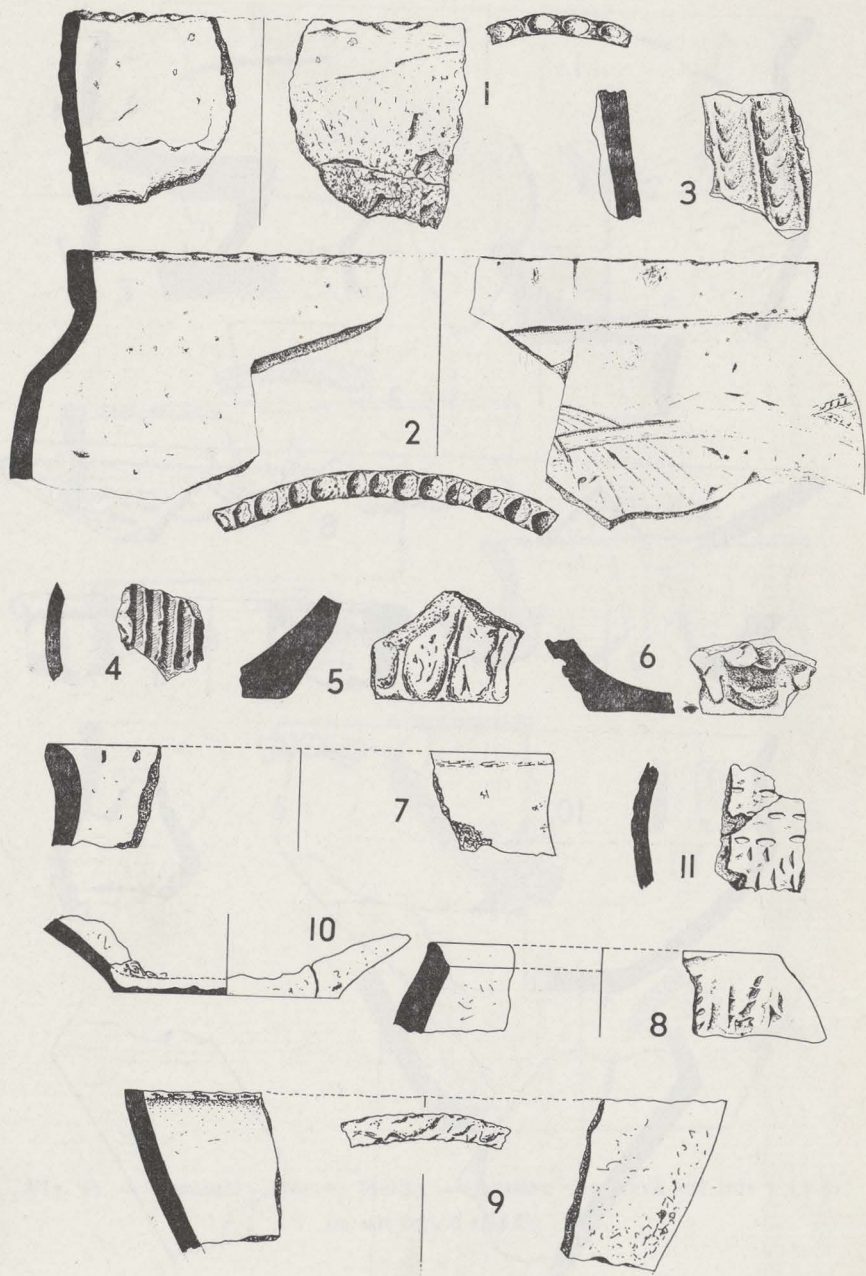

Fig. 9. — Lommel - Hoever Heide. — Aarden vaatwerk uit hut 1.

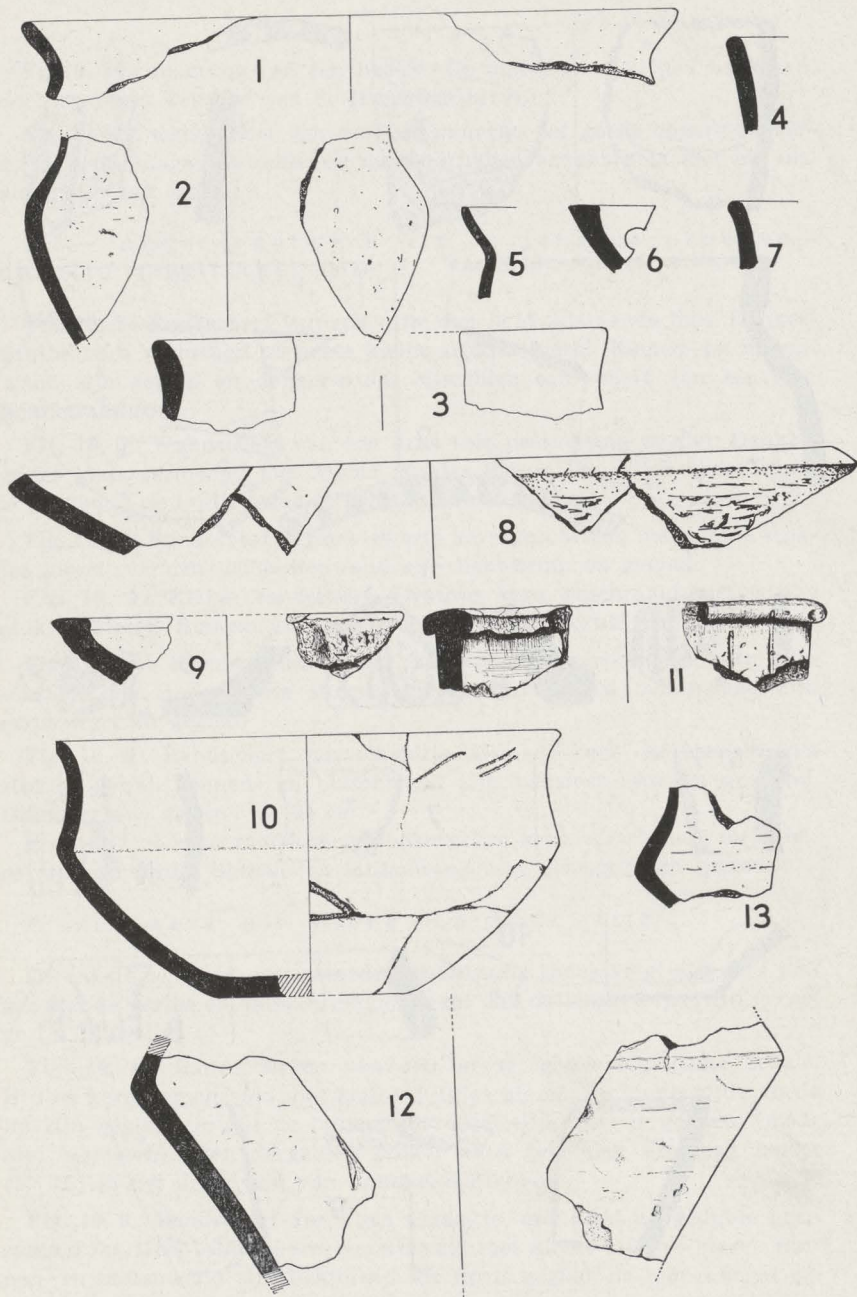

Fig. 10. — Lommel - Hoever Heide. — Aarden vaatwerk uit hut 1.

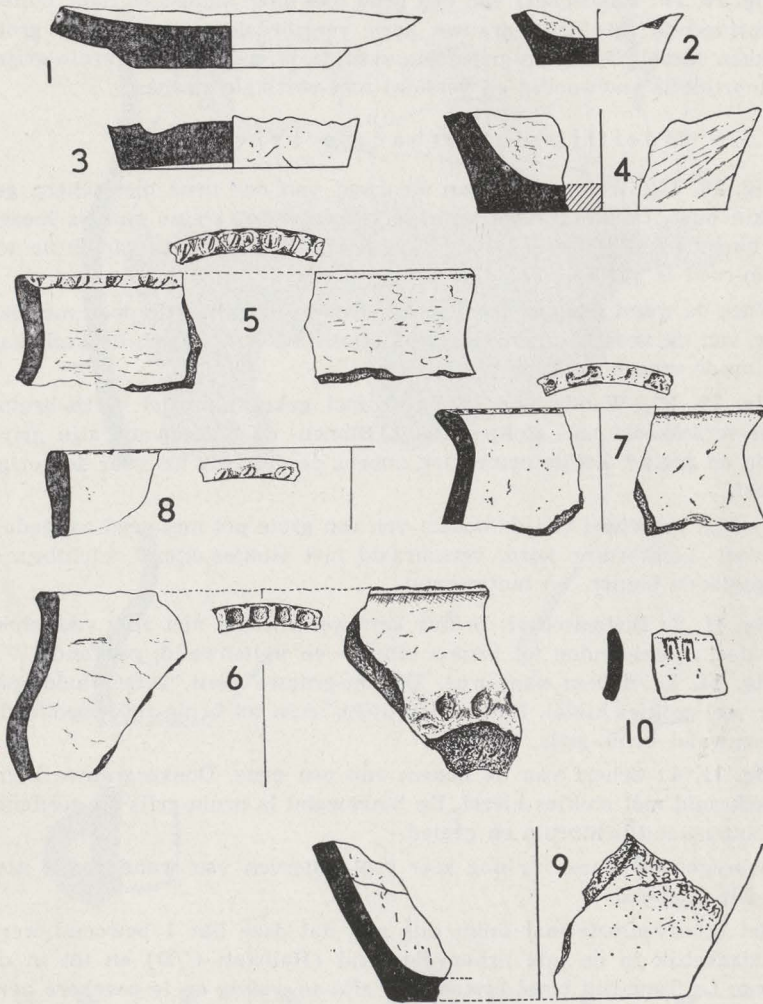

Fig. 11. — Lommel - Hoever Heide. — Aarden vaatwerk uit hut 1 (1-4) en uit hut 2 (5-10).

stukjes kiezel. Binnen- en buitenwand zijn rood-bruin; de buitenwand is geglad, de binnenwand geëffend. Het geknikte profiel verraaft invloed van de vroege La Tène Marne-keramiek.

Fig. 10, 11: Randscherf van een urne met naar binnen en naar buiten uitspringende lip. Bruin-grauwe kern verschaald met tamelijk grote stukken kiezel. De bruin-grijze binnenzijde is geëffend. De bruin-grijze buitenzijde is ruwwandig en versierd met verticale strepen.

F. — Moeilijk dateerbare scherven :

Fig. 10, 12: Grote scherf van de wand van een urne met scherp geknikte buik. Donkergrauwe kern verschaald met kleine stukjes kiezel. De binnenwand is bruin-grijs en geëffend, de buitenzijde van bruin tot bruin-rood is geglad.

Ware de wand iets dunner, dan hadden we misschien te doen met een urne van de vroege urnenveldentijd (Hallstatt A/B), doch de knik kan ook op de vroege La Tène-tijd wijzen.

Fig. 10, 13: Wandscherf van urne met geknikt profiel. Grijs-bruine kern verschaald met stukjes kiezel. Binnen- en buitenwand zijn grijs-bruin en geglad. Zelfde opmerking nopens de datering als voor de vorige scherf.

Fig. 11, 1: Scherf van de bodem van een grote pot met goed aangeduide voet. Lichtbruine kern, verschaald met stukjes kiezel. Lichtbruine en gegladde binnen- en buitenwand.

Fig. 11, 2: Bodemscherf. Bruine kern verschaald met zeer veel stukjes kiel. Licht-bruine tot bruine binnen- en buitenwand, geëffend.

Fig. 11, 3: Bodem van urne. Donker-grauwe kern, verschaald met zeer veel stukjes kiezel. Buitenwand licht-bruin tot bruin-rood, geëffend; binnenwand bruin-grijs, geëffend.

Fig. 11, 4: Scherf van de bodem van een urne. Donkergrauwe kern, verschaald met stukjes kiezel. De binenwand is bruin-grijs en geëffend, de buitenwand lichtbruin en geglad.

Daarenboven waren er nog zeer veel scherven van wanden, die niet werden getekend.

Het schervenmateriaal duidt dus aan dat deze hut 1 bewoond werd hoofdzakelijk in de late urnenveldentijd (Hallstatt C/D) en tot in de vroege La Tène-tijd bleef bestaan. Er zijn te weinig en te onzekere aanduidingen om het begin van de bewoning tot de vroege urnenveldentijd (Hallstatt A/B) te doen opklimmen.

DE VONDSTEN UIT HUT 2 :

In hut 2 werden als vondsten slechts scherven van aarden vaatwerk geborgen. Ze zijn veel minder talrijk dan deze van hut 1, maar vertonen precies dezelfde kenmerken, en ook hier is het opvallend dat de meer-

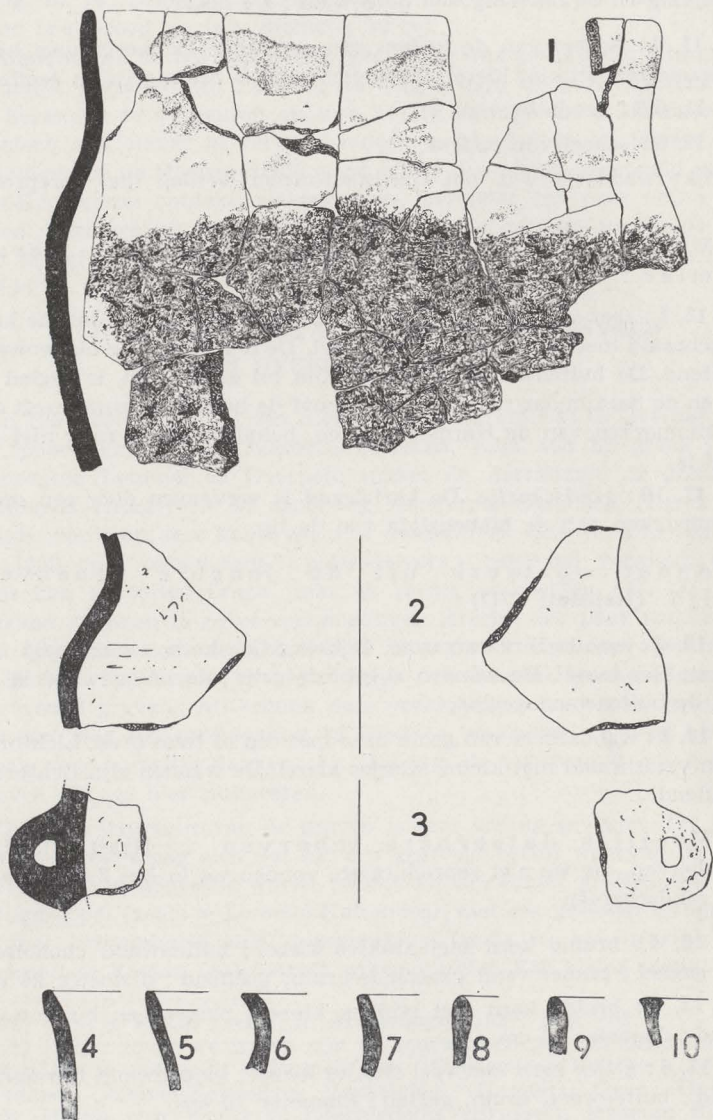

Fig. 12. — Lommel - Hoever Heide. — Aarden vaatwerk uit hut 2.

derheid der potten behoren tot de categorie van het Harpstedt-vaatwerk.

A. Scherven van zgn. Harpstedt-urnen : voor de beschrijving en de datering van deze waar : zie hoger.

Fig. 11, 4 : Scherf van de bodem van een urne. Donkergrauwe kern, verschaald met stukjes kiezel. De binnenwand is bruin-grijs en geëffend,

Fig. 11, 5-8 : randscherven ;

Fig. 11, 9 : scherf van bodem.

Talrijke wandscherven van Harpstedt-urnen werden niet gereproduceerd.

B. Vaatwerk verwant met de Harpstedt - keramiek :

Fig. 12, 1 : zeer veel scherven van een grote urne. De grijs-bruine kern is verschaald met zeer veel stukjes kiezel. De donkerbruine binnenwand is geëffend. De buitenwand, van rood-bruin tot grijs-bruin, is geglad op de lip en de hals., maar ruw besmeten vanaf de hals. Deze urne heeft dus al de kenmerken van de Harpstedt-urnen, behalve dat de rand niet gekarteld is.

Fig. 11, 10 : randscherfje. De kartelrand is vervangen door een reeks nagelindrukken aan de **binnen**zijde van de lip.

C. Ander vaatwerk uit de jongere urnenvel-dentijd (Hallstatt C/D) :

Fig. 12, 2 : wandscherf van urne. Donkergrijze kern, verschaald met kleine stukjes kiezel. De wanden zijn bruin-grijs ; de binnenwand is geëffend, de buitenwand geglad.

Fig. 12, 3 : wandscherf van grote urne met één of twee oren. Lichtbruine kern verschaald met kleine stukjes kiezel. De wanden zijn lichtbruin en geëffend.

D. Moeilijk dateerbare scherven : Naast talrijke wandscherven, die we niet reproduceren, vonden we in hut 2 nog enkele kleine randscherven :

Fig. 12, 4 : bruine kern met stukjes kiezel ; buitenwand chocoladebruin, geglad ; binnenwand chocoladebruin, geëffend ; diameter 24 cm.

Fig. 12, 5 : bruine kern met stukjes kiezel ; binnen- en buitenwand geëffend ; diameter 16 cm.

Fig. 12, 6 : grijze kern met veel stukjes kiezel ; binnenwand bruingrijs, geëffend ; buitenwand bruin, geglad ; diameter 10 cm.

Fig. 12, 7 : grijs-zwarte kern met stukjes kiezel ; binnen- en buitenwand grijs, geglad ; diam. 16 cm.

Fig. 12, 8 : donkergrijze kern met stukjes kiezel ; binnen- en buitenwand bruin tot bruin-grijs, geglad ; diameter 18 cm.

Fig. 12, 9 : donkergrijze kern met stukjes kiezel ; binnen- en buitenwand bruin-grijs, geglad ; diameter 13 cm.

Fig. 12, 10 : baksteen-rode kern met stukjes kiezel ; binnen- en buitenwand bruin-rood, geglad ; diameter 10 cm.

Alhoewel de hutten van de Hoever Heide dus gelijktijdig zijn met het zuidelijk grafveld van Lommel-Kattenbos, zijn er grote verschillen in de keramiek te bespeuren en valt het te betwijfelen of de twee vindplaatsen met elkaar in verband mogen worden gebracht. Sedert de opgravingen op de Hoever Heide werd echter een nieuw urnenveld te Overpelt-Kruiskiezel ontdekt, waarover we hieronder een paar nota's publiceren. Hier schijnt er meer overeenkomst te bestaan tussen de urnen van het grafveld en de gebruikskeramiek van de hutten van de Hoever Heide.

II. ENKELE NOTA'S OVER HET URNEVELD VAN OVERPELT-KRUISKIEZEL.

In 1957 werd toevallig een nieuw urnenveld ontdekt te Overpelt, nabij de spoorweghalte van Overpelt-Fabrieken, juist aan de grens van de gemeenten Lommel en Overpelt, tussen de Astridlaan, de grote baan Eindhoven-Hasselt en de spoorweg Antwerpen-Gladbach (fig. 2 — de plaats wordt op deze kaart als n° 2 aangeduid). Het werd in 1957, 1958 en 1959 door onbevoegde « potjesdelvers » helemaal vernield, die de door hen gevonden urnen links en rechts verkochten (4). De meeste stukken kwamen in privé-verzamelingen terecht, een paar stukken werden opgekocht door de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel. De Heer J. Verheyleweghen, uit Brussel, bezat het grafmobiel van 3 graven ; hij schonk deze voorwerpen aan het oudheidkundig museum der Rijksuniversiteit te Gent — waarvoor we hem hier nogmaals zeer hartelijk danken (5). Het zijn de voorwerpen uit deze drie graven die we hier publiceren.

Over de structuur van de graven is zeer weinig geweten. Ter plaatse kan men thans nog zien dat het een grafveld betrof waarvan de graven met een klein heuveltje waren bedekt. Of het echter grafheuvels zonder kringgreppel (zoals te Lommel-Kattenbos), met een gesloten kringgreppel of met kringgreppel met onderbreking (zoals in het urnenveld van Neerpelt-de Roosen (6)) betreft, weten we niet. Een kleine nagrafing ter

(4) Zie S. P. DE LAET, in *Archeologie*, 1957, 1, p. 153.

(5) Voor zover we weten zijn er voorwerpen van dit urnenveld aanwezig in de volgende verzamelingen : Gebroeders Loncke (Overpelt), Juvenaat Lommel-Kattenbos, Verwilghen (Hasselt), Oyen (Overpelt), Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis (Brussel), Museum Rijksuniversiteit te Gent, en A. Claassen (Mechelen-aan-de-Maas).

Het Museum van Tongeren liet opgravingen ondernemen juist ten zuiden van dit urnenveld en vond hierbij eenromeins grafveld uit de IIe eeuw na Chr. (zie *Archeologie* 1958, 1, p. 143).

(6) Zie H. ROOSENS en G. BEEEX, o. c.

plaatse zou ons wellicht nog het een en ander hieromtrent kunnen leren.

Graf A :

Verbrande beenderresten in een urne van het Harpstedt-type. Te midden van de beenderen zat een gebroken wetsteen.

URNE **fig. 13, 1** : Urne van het Harpstedt-type, met peervormige buik, licht uitstaande hals die geleidelijk in de buik overgaat, scherp aangeduide lip, kartelrand en vlakke bodem. Zwarte kern verschaald met kleine stukjes kiezel. De buitenwand is licht bruin, met zwartere vlekken ; hals en schouder zijn geglad, maar de buik is ruw besmeten. De binnenwand, van donkerbruin tot grijs, is geëffend.

Afmetingen : Hoogte : 285 mm.

Diameter : voet 125 mm.

buik 285 mm

opening 260 mm

Dikte wand : hals 6 mm

buik 7 à 10 mm

bodem 12 mm

WETSTEEN **fig. 13, 2** : Deze wetsteen zat gebroken (opzettelijk ?) te midden van de verbrande beenderresten. Zandsteen. Vlak aan één kant, gewelfd aan de andere kant. Lengte : 147 mm ; maximum breedte : 33 mm ; maximum hoogte : 13 mm.

Graf B :

Verbrande beenderresten in een kleine urne.

URNE (**fig. 14, 1**) : Urne met peervormige buik, uitstaande hals die geleidelijk in de buik overgaat, concave bodem. Grauwe kern, hard baksel. Binnen- en buitenwand van lichtbruin tot zwartgrijs, geglad.

Afmetingen : Hoogte : 154 mm

Diameter : voet 65 mm

buik 177 mm

opening 135 mm

Dikte wand : hals 6 mm

buik 6 mm

bodem 7 mm

Urnen van dit type komen meestal in dezelfde urnenvelden als deze van het Harpstedt-type voor. Het is type B van de classificatie van G. Beex (7).

Ook zij dateren, zoals de Harpstedt-urnen, uit de jongere urnenveldentijd (Hallstatt C/D).

(7) G. BEEEX, o. c., p. 87.

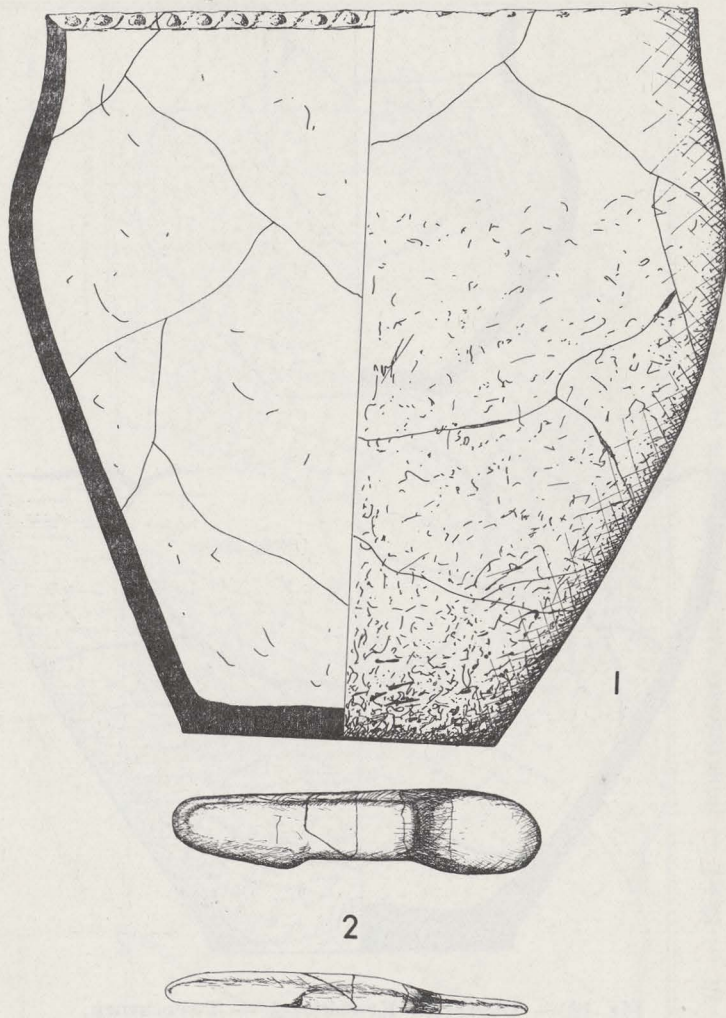

Fig. 13. — Overpelt - Kruiskiezel. — Urne en wetsteen.

Graf C :

Enkele verbrande beenderresten en gans gebroken urne, waarvan alleen de onderste helft kon gerestaureerd worden.

URNE (fig. 14, 2) : Urne van het Harpstedt-type. Grauwe kern verschaald met kleine stukjes kiezel. Bruin-grijze binnenwand, geëffend. Bruine buitenwand, ruw besmeten.

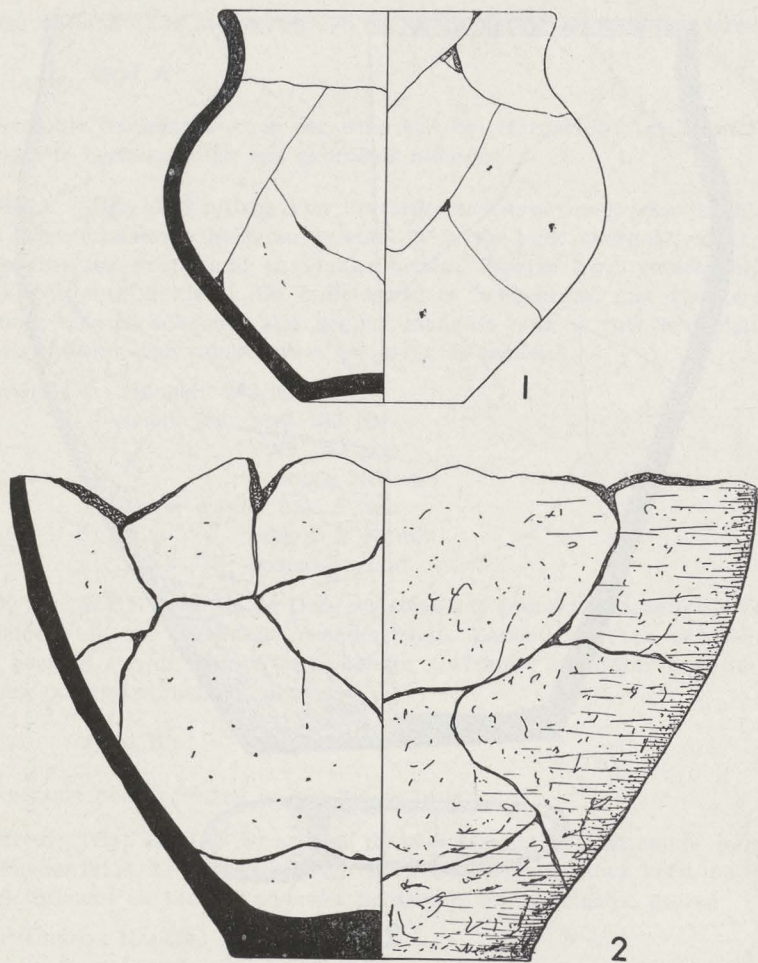

Fig. 14. — Overpelt - Kruiskiezel. — Twee urnen.

Afmetingen : Bewaarde hoogte : ca 190 mm
Diameter : voet 119 mm
                  buik 298 mm
Dikte wand : buik 6 à 10 mm
                  bodem 16 à 18 mm.

We bezitten natuurlijk veel te weinig gegevens om de algemene kenmerken van dit urnenveld te bepalen. De schrale inlichtingen waarover we beschikken wijzen er echter op dat dit urnenveld grondig verschilde van dit van Lommel-Kattenbos, alhoewel beide grafvelden gelijktijdig in

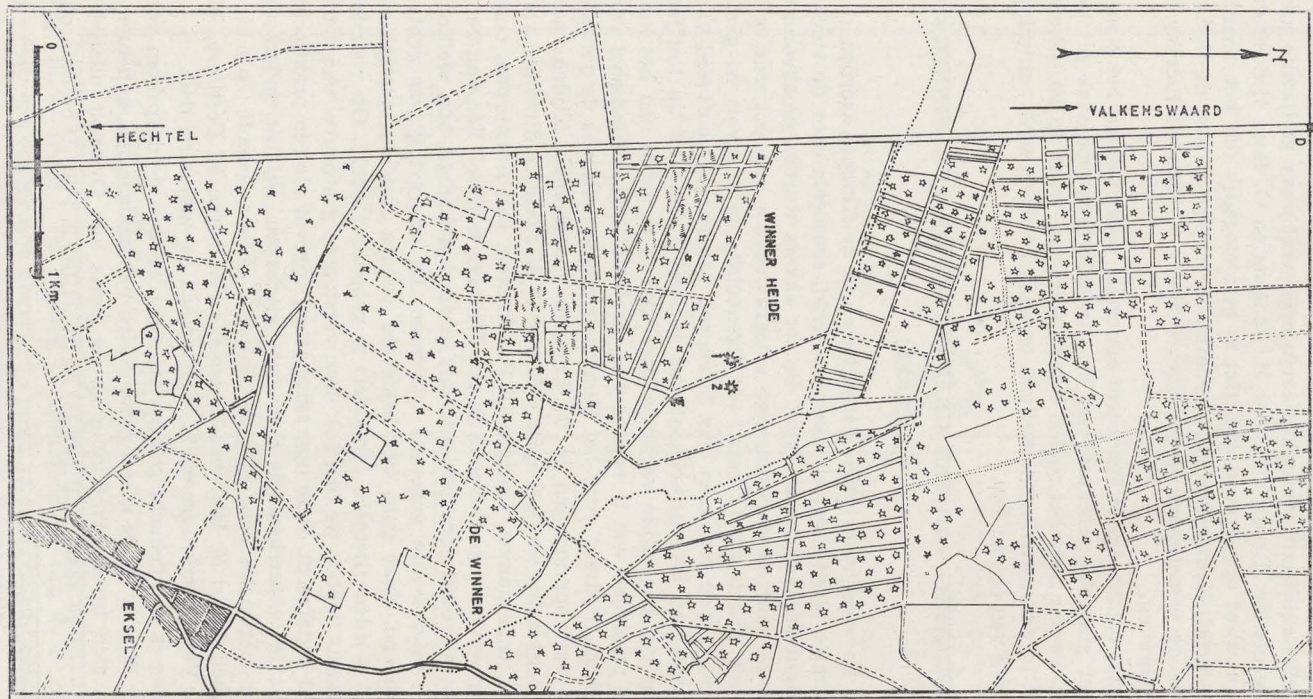

Fig. 15. — Eksel. — Situatiekaart van de grafheuvels op « de Winner ».

gebruik waren en amper 3 Km van elkaar verwijderd lagen. Het grafveld van Overpelt-Kruiskiezel vertoont daarentegen veel meer gelijkenis met dit van Neerpelt-de Roosen dat door H. Roosens en G. Beex tijdens de laatste jaren werd opgegraven (8). Het is best mogelijk dat het urnenveld van Overpelt-Kruiskiezel de begraafplaats is geweest van de lieden waarvan we de woonhutten op de Hoever Heide te Lommel hierboven hebben beschreven.

Het feit dat hoofdzakelijk Harpstedt-materiaal voorkwam in het Noorden van het grafveld, scherven van het Kalenderberg-type vlak bij de spoorlijn en verder naar het zuiden Romeinse resten, wijst op een zekere continuïteit in de begraving en wellicht op een chronologische vordering in de richting van het zuiden.

III. OPGRAVING VAN EEN GRAFHEUVEL OP « DE WINNER » TE EKSEL.

De voor- en vroeghistorische overblijfselen in de Kempen worden tijdens de jongste jaren meer en meer bedreigd, eensdeels door de steeds grotere ontginning van heidevelden die tot akkers worden omgevormd, en anderdeels door de ondeskundige « opgravingen » van potjesdelvers die hetzij uit onwetendheid hetzij uit eigenbelang grafheuvels en grafvelden plunderen en vernielen. Het hierboven aangehaald voorbeeld van het urnenveld van Overpelt-Kruiskiezel is slechts één van de talrijke voorbeelden van dergelijke verwoestingen. Om in de mate van het mogelijke nog te redden wat te redden valt, heeft de Opgravingsdienst van het Kon. Belg. Instituut voor het Kunstpatrimonium tijdens de jongste jaren zeer veel opgravingen in de Kempen ondernomen. Tijdens een prospectietocht welke we op 8 april 1959 met Dr H. Roosens, directeur van deze Dienst, ondernamen, vestigde Dr P. Janssens, van Antwerpen, onze aandacht op een paar grafheuvels op «De Winner» te Eksel. Eén van deze grafheuvels, alhoewel door potjesdelvers zwaar beschadigd, kon wellicht nog enkele interessante gegevens opleveren. De opgraving was echter uiterst dringend, daar gans het heideveld weldra zou omgeploegd en geniveleerd worden (hetgeen inmiddels is gebeurd [1960]). Op voorstel van Dr Roosens hebben we dan ook deze verstoorde grafheuvel van 6 tot 16 juli 1959 onderzocht. Deze opgraving werd opgevat als een praktische oefening in de veldarcheologie voor onze studenten. Bij het onderzoek werden we bijgestaan door Mej. P. Spitaels, onze assistente; als studenten namen Mevr. M. Bauwens-Lesenne, en de heren M. Desittere, W. Meyers, H. Van Crombrugge en Y. Wellens aan de opgraving deel.

De Winner is een gehucht gelegen ten noorden van de dorpskom van Eksel en de Winner Heide is een groot gebied van heidevelden en dennenbossen dat zich tussen de Winner en de grens van Overpelt uitstrekt (zie fig. 15 — deze kaart sluit aan bij de kaart fig. 2. Punt D op de grote

---

(8) H. ROOSENS en G. BEEEX, o. c.

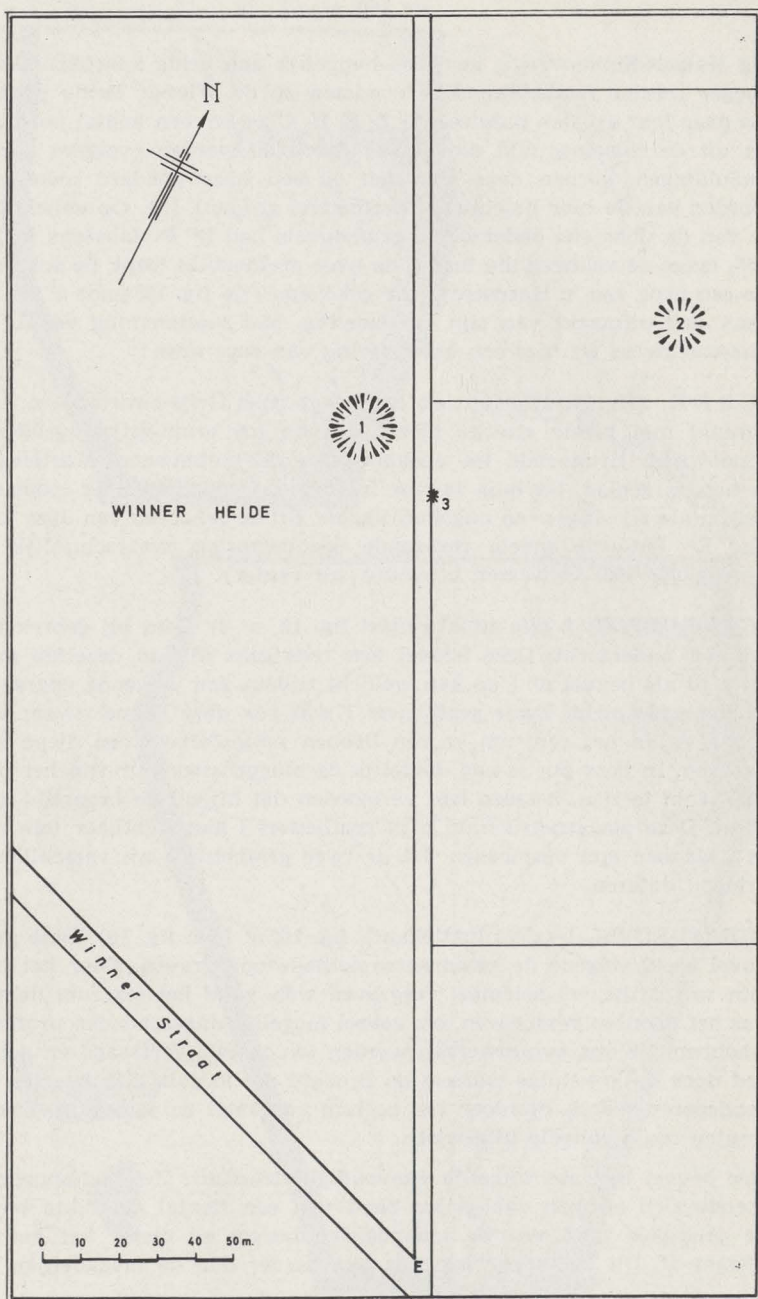

Fig. 16. — Eksel - De Winner. — Situatiekaart van de 2 grafheuvels :
 1 - door ons opgegraven heuvel ; 2 - nog niet opgegraven heuvel ; 3 - vind-
 plaats van de urne van Dr P. Janssens.

weg Hasselt-Eindhoven is gemeenschappelijk aan beide kaarten). Reeds vroeger werden oudheidkundige vondsten op de Winner Heide gedaan. Een paar jaar geleden publiceerde Z. E. H. Claassen een aantal potscherven uit de romeinse tijd die aldaar gevonden werden (volgens zekere aanduidingen werden deze vondsten op een paar honderd meter ten Noorden van de hier beschreven grafheuvel gedaan) (9). Op enkele meter van de door ons onderzochte grafheuvels had Dr P. Janssens in juli 1955, langs de veldweg die tussen de twee grafheuvels loopt, de scherven van een urne van 'n Harpstedt-urne gevonden (zie fig. 16, punt n^r 3), die thans deel uitmaakt van zijn verzameling. Met toestemming van Dr P. Janssens geven we hier een beschrijving van deze urne :

URNE (fig 17, 1) : van het Harpstedt-type. Grijs-zwarte kern, verschaald met kleine stukjes kiezel. Bruine tot bruin-grijze, geëffende binnenwand. Bruin-rode tot chokolade-bruine buitenwand. Kartelrand. De hals is geglad. De buik is ruw besmeten. Op de schouder loopt een horizontale rij vinger- en nagelindrukken. Bij de scherven van deze urne vond Dr Janssens enkele verbrande beenderresten, waarschijnlijk afkomstig van een volwassen individu (zie verder).

GRAFHEUVEL 2 (zie situatiekaart fig. 16, n^r 2) werd bij gebrek aan tijd niet onderzocht. Deze heuvel was overigens niet in dezelfde mate bedreigd als heuvel n^r 1 en kan wellicht tijdens een volgende opgraving worden onderzocht. Zoals grafheuvel 1 was ook deze heuvel zwaar vergraven en in het centrum er van hebben potjesdelvers een diepe kuil gegraven. In deze put is nog duidelijk de plaggenstructuur van het heuvellichaam te zien, hetgeen laat vermoeden dat hij uit de bronstijd dagtekent. Deze plaggenstructuur is in grafheuvel I niet zichtbaar (zie verder), hetgeen laat vermoeden dat de twee grafheuvels uit verschillende perioden dateren.

GRAFHEUVEL 1 (zie situatiekaart, fig. 16, n^r 1 en fig. 18). Deze grafheuvel werd volgens de kwadrantenmethode opgegraven. Daar het centrum van de heuvel helemaal vergraven was, werd het centrum lichtjes naar het noorden verschoven, om zoveel mogelijk ongeschonden profielen te hebben. De opgravingswerken werden ten eerste vertraagd en gehinderd door de geweldige warmte en droogte die in juli 1959 heerste. De grondsporen waren hierdoor ten eerste vervaagd en waren na enkele minuten reeds volledig uitgewist.

De heuvel had een tamelijk eenvoudige structuur. Het oud-oppervlak tekende zich als een vaal-grijze band van een tiental cm dikte boven het goud-gele zand van de maagdelijke bodem en onder het heuvellichaam af. Dit oud-oppervlak was iets harder dan de maagdelijke bo-

---

(9) Z. E. H. CLAASSEN, *Archeologisch overzicht betreffende de vroegste geschiedenis van de Limburgse Kempen, Het Oude Land van Loon*, 1957, p. 19 van het overdrukje.

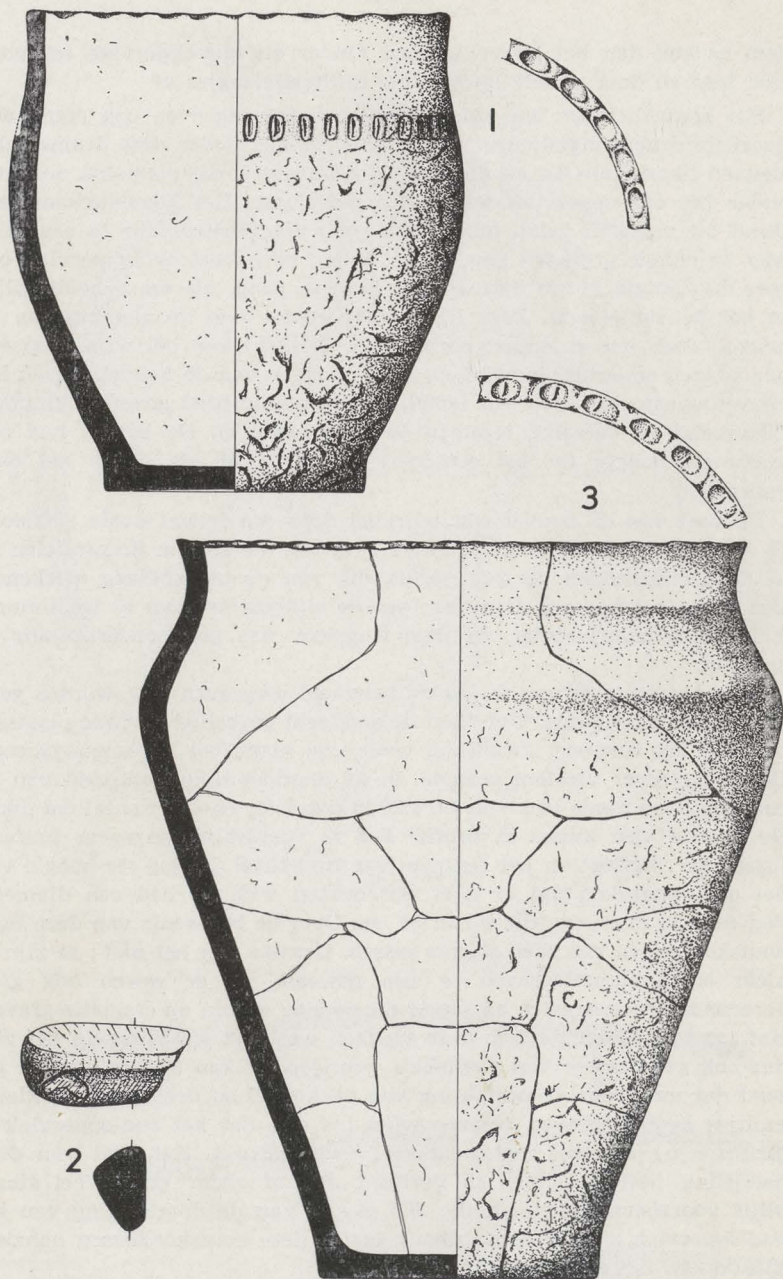

Fig. 17. — Eksel - De Winner. — 1 - Urne van Dr P. Janssens ; 2 - stuk wetsteen gevonden in grafheuvel n. 1 ; 3 - urne vroeger in de grafheuvel gevonden (verzameling Ad. Goossens).

dem en ook dan het heuvellichaam. Onder dit oud-oppervlak tekenden zich hier en daar enkele horizontale infiltratielaagjes af.

Het heuvellichaam was door recente vergravingen en ook door twee parallele drainerings-sleuven zwaar geschonden. Onder deze drainerings-sleuven liepen talrijke en diepe infiltratielaagjes, die plaatslijk zelfs tot onder het oud-oppervlak waren doorgedrongen. Het heuvellichaam bestond uit vuil-geel zand, in hetwelk geen plagenstructuur te erkennen was. In enkele profielen liep, op ca. 25 cm boven het oud-oppervlak een zeer dun laagje (1 cm dikte) meer humeus zand, als een scheidingslijn in het heuvellichaam. Deze lijn volgde echter niet de glooiing van de heuvel, doch liep helemaal horizontaal. Wellicht kan het wijzen op een paar dagen onderbreking tijdens het aanleggen van de heuvel. Boven het heuvellichaam had zich een tamelijk dik podsolprofiel gevormd (humus, schierzand en oerzand, tezamen 40 à 45 cm dik). De heuvel had een maximale hoogte (in het centrum) van 75 à 80 cm boven het oud-oppervlak.

De voet van de heuvel was omringd door een ietwat ovale ringsloot, 75 à 80 cm breed en amper 10 à 15 cm diep, die zich in de profielen en in de plattegronden als een verdikking van de oerzandlaag aftekende. Deze ringsloot had een diameter (aan de buitenzijde) van 15 (minimum) à 16 (maximum) meter. In deze ringsloot was geen onderbreking of opening.

Daar het centrum van de heuvel helemaal vergraven was, werden geen graven teruggevonden. Wel dient de aandacht gevestigd op twee plaatsen, beide in het zuid-oost kwadrant, waar veel houtskool lag samengehoopt. De eerste dezer vlekken vormde, in de onmiddellijke nabijheid van de ringsloot, een ronde lens van ca. 1,20 m diameter en een tiental cm dikte. De tweede vlek kwam in profiel E-F te voorschijn, ongeveer halfweg tussen de ringsloot en het centrum van de heuvel. Ze lag ter hoogte van het oud-oppervlak, dat er door doorbroken was. Ze had een diameter van ca. 1,10 m en een dikte van 35 cm. Over de betekenis van deze twee houtskoollensen kan men slechts gissen. Graven zijn het niet: ze zijn te klein om inhumatiegraven te zijn geweest, en er waren ook geen verbrande beenderresten aanwezig die zouden wijzen op crematie-graven. Het zand onder en rondom deze vlekken was niet verschroeid: het zijn dus ook geen resten van « rituele » vuurtjes. Er kan slechts worden gezegd dat men vóór de oprichting van de heuvel op deze plaatsen kleine kuiltjes heeft gegraven (hierop wijst het feit dat het oud-oppervlak is doorbroken) en deze met houtskool heeft gevuld. Het doel van deze handeling (dat misschien in verband met of ander grafritueel staat) blijft vooralsnog geheimzinnig. Als gevolg van de doorbreking van het oud-oppervlak was de oerzandbank boven deze houtskoollensen aanzienlijk dikker dan elders.

We moeten nog melding maken van een laatste bevinding: onder het oud-oppervlak liep doorheen de noord-west, zuid-west en zuid-oost kwadranten een horizontale infiltratieband, waarvan de oorsprong onduide-

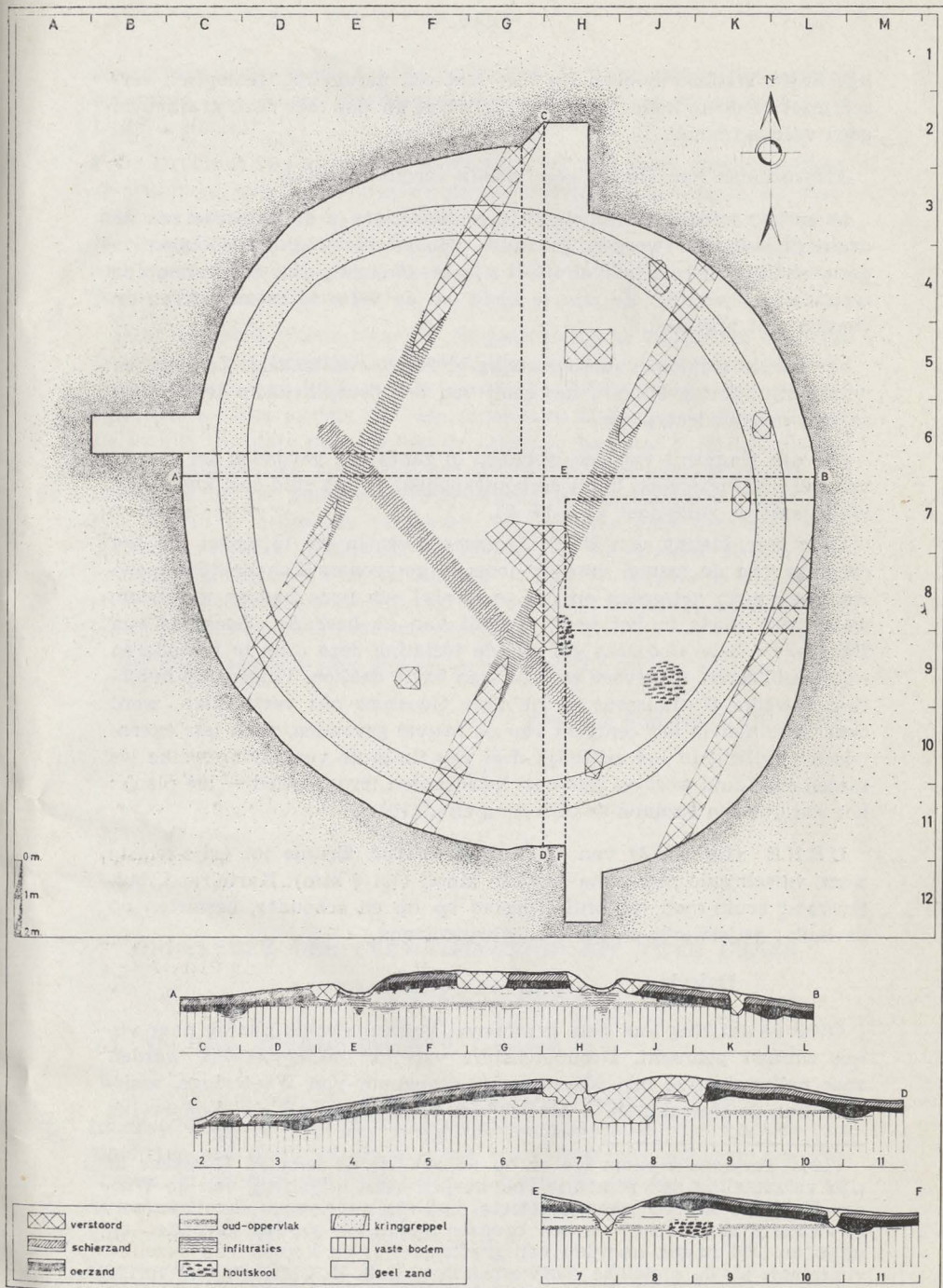

Fig. 18. — Eksel - De Winner. — Grafheuvel n. 1. — Opgravingsplan.

lijk blijft. Wellicht hebben we hier met een natuurlijk, geologisch verschijnsel te doen, ouder dan de grafheuvel en dat met deze grafheuvel geen verband houdt.

Als vondsten kan slechts zeer weinig vermeld worden :

a) en b) : twee scherven ijzertijd-vaatwerk die in de vulaarde van de draineringsseuven werden gevonden. Hoogstwaarschijnlijk houden ze geen verband met de heuvel ofwel zijn ze afkomstig van een verstoorde secundaire bijzetting. Ze zijn te klein om de vorm te reconstrueren en werden niet afgebeeld.

c) enkele stukken vuursteenafslag in het heuvellichaam. Ze kwamen waarschijnlijk toevallig in het zand van het heuvellichaam terecht, en ze zijn helemaal atypisch.

d) een fragment van een wetsteen in zandsteen gevonden ter hoogte van het oud-oppervlak, nabij de houtskoollens in het zuid-oost kwadrant, vlak naast de ringsloot (fig. 17, 2).

Door bemiddeling van Dr P. Janssens kwamen we te weten dat het centrum van de heuvel vroeger door de gebroeders Loncke (Overpelt) was vergraven geworden en dat ze hierbij een urne hadden gevonden, welke zich thans in het bezit bevindt van de heer Ad. Goossens van Deurne. De heer Goossens gaf ons de toelating deze urne te bestuderen en te publiceren, waarvoor we hem van harte danken. Volgens de inlichtingen welke Dr Janssens en de heer Goossens ons verstrekten, werd deze urne niet in het centrum van de heuvel gevonden, doch iets excentrisch (wellicht in het zuidelijk deel van de grote vergraving welke we tussen onze zuid-west en zuid-oost kwadranten terugvonden — zie plan) : het zou dus een **secundaire** bijzetting zijn. (10)

URNE (fig. 17, 3) van het Harpstedt-type. Bruine tot grijs-zwarte kern, verschaald met grote stukken kiezel (tot 8 mm). Kartelrand, buitenwand bruin-rood tot bruin, geglad op lip en schouder, besmeten op de buik ; grijszwarte en geëffende binnenwand.

Datering :

Over de datering van deze grafheuvel kunnen slechts gissing naar voren worden gebracht. Grondmonsters van het oud-oppervlak werden voor pollen-analyse aan Mevrouw W. Groenman-van Waateringe, assistente aan de Universiteit te Amsterdam, onderworpen. Dit oud-oppervlak

---

(10) Terloops kunnen we er op wijzen dat de heer A. Goossens in zijn verzameling ook romeinse voorwerpen bezit afkomstig van de Winer Heide te Eksel : scherven (terra sigillata, mortarium, kruikamfoor, ruwwandig aardewerk) en een bronzen speld. Ze werden gevonden op ongeveer 200 m ten noorden van grafheuvel 1, en komen van dezelfde vindplaats als de romeinse voorwerpen door Z. E. H. Claassen (zie vorige nota) gepubliceerd.

was echter zo verweerd, dat het palynologisch onderzoek geen resultaten opleverde. We wensen Mevrouw Groenman voor haar medewerking van harte te danken.

De structuur van de heuvel, opgebouwd uit geel zand, zonder plaggenstructuur, en met brede ringsloot zonder onderbreking, pleit in het voordeel van een datering in het neolithicum. In het urnenveld van de Roosen te Neerpelt kwamen Dr H. Roosens en G. Beex echter tot dezelfde bevindingen, alhoewel ze daar zonder twijfel met heuvels uit de Hallstatt periode te doen hebben. (11)

Daar de **juiste** plaats waar de Harpstedt-urne in de heuvel werd gevonden niet met zekerheid is gekend, kan ook deze vondt geen zekerheid over de datum van de grafheuvel verschaffen, vermits het vermoeden bestaat dat we hier slechts met een secundaire bijzetting te doen hebben. De vondst van deze urne en van de scherven van een 2^e Harpstedt-urne in de onmiddellijke nabijheid van de heuvel laat vermoeden dat een urnenveld uit de jongere urnenveldentijd in de nabijheid is gelegen. Het terrein is echter zo vergraven dat opnieuw elke zekerheid hieromtrent ontbreekt. Weliswaar kunnen we op de Winner slechts twee heuvels lokaliseren (waarvan de ene — n° 2 — wegens zijn plaggenstructuur hoogstwaarschijnlijk uit de bronstijd dateert), hetgeen pleit tegen de aanwezigheid van een urnenveld.

Met deze negatieve noot moeten we dan ook dit verslag eindigen.

Prof. Dr Sigfried J. DE LAET.

B I J L A G E .

**ONDERZOEK DER CREMATIERESTEN UIT TWEE URNEN,
GEVONDEN TE EKSEL.**

I. Uit Urne, gevonden door Dr P. Janssens.

De totale hoeveelheid verbrande beenderen weegt 200 g. Het grootste fragment meet 45 mm. De beenderstukken zijn uitsluitend deeltjes van diaphysen van lange beenderen. Geen enkel fragment vertoonde een rest van een groeischijf; de bouw ervan is forsig. Er werden geen delen van de schedel noch tanden teruggevonden. Het is mogelijk dat deze resten afkomstig zijn van een volwassen man.

---

(11) H. ROOSENS en G. BEEEX, o. c., pp. 89-90.

II. Uit Urne, eigendom van de Heer A. Goossens.

De totale hoeveelheid verbrande beenderen weegt 985 g. Het grootste fragment meet 75 mm. Het zijn vooral delen van lange beenderen welke overheersen: met verschillende grotere fragmenten hiervan kon een deel van een linker femurdiaphyse gereconstrueerd worden, met dit voorbehoud dat de verschillende stukken onderling niet volledig aan een sloten tot één geheel, dit door de vervorming van de beenderfragmenten tijdens de crematie. De aldus bekomen diaphyse is licht van bouw. De totale lengte van het stuk bedraagt ongeveer 190 mm. De linea aspera is zeer weinig uitgesproken. Van dit been vonden wij ook een deel van de distale epiphyse terug. Een stuk van het acetabulum vertoont duidelijke osteophyten. Van de wervels werden vele kleine fragmenten teruggevonden: ze vertonen een tamelijk ernstige graad van osteoporose.

Bij het nazicht der schedelbeenderen valt het ons op dat de naden allen sterk vergroeid zijn. Een deel van het occipitale vertoont een niet sterk uitgesproken achterhoofdsknobbel. Er werden geen tanden teruggevonden.

Uit deze gegevens durven wij besluiten dat het hier waarschijnlijk de resten betreft van één enkel individu, niettegenstaande de relatief grote hoeveelheid verbrande beenderen. Wij menen dat het een vrouw is. De ver doorgedreven vergroeiing der schedelnaden, de osteophyten en de osteoporose wijzen er op dat deze vrouw een reeds hoge leeftijd bereikt had (Seniel — 60 jaar). Uit de goede bewaring van de femurdiaphyse durven wij tenslotte veronderstellen dat de crematie plaats had met de brandstapel op het lichaam.

D^r med. P. JANSSENS.

★ ★ ★

RESUME

1. A LOMMEL (Hoever Heide), les vestiges de deux habitations de l'époque de la civilisation aux Champs d'Urnes furent fouillés. L'emplacement des deux huttes avait malheureusement été bouleversé par des amateurs et seuls quelques trous de pieux furent retrouvés, de sorte qu'il n'est pas possible de déterminer le plan de ces huttes. La céramique est très différente de celle du Champ d'Urnes de Lommel-Kattenbes, mais présente par contre beaucoup d'analogies avec celle du Champ d'Urnes de Overpelt-Kruiskiezel. Elle comporte surtout des vases du type dit de Harpstedt, des vases à décor de Kalenderberg et quelques tessons de la période Hallstatt C/D et du début de l'époque de la Tène.

2. A OVERPELT (Kruiskiezel) un Champ d'Urnes fut trouvé et pillé par des amateurs locaux. Rien n'est connu sur la structure des tombelles. L'auteur publie trois urnes de cette nécropole qui font actuellement partie des collections du musée de l'Université de Gand. Ce Champ d'Urnes semble apparenté à celui de Neerpelt (De Roosen).

3. A EKSEL (Winner Heide), l'auteur a fouillé une tombelle dont le centre avait été bouleversé par des amateurs locaux. La base de la tombelle était entourée d'un fossé périphérique de 75 à 80 cm de largeur et d'un diamètre de 15 à 16 m. Le corps de la tombelle était composé de sable et l'on n'y distinguait pas la structure en mottes de bruyère qui est si caractéristique pour les tombelles de l'âge du bronze. Aucune tombe ne fut retrouvée, mais dans le corps de la tombelle on nota, à deux endroits, la présence d'un amoncellement de charbon de bois. Une urne provenant de cette tombelle et trouvée par des amateurs locaux fait actuellement partie de la collection de M. Ad. Goossens de Deurne : elle appartient au type dit de Harpstedt. Selon certaines indications elle semble provenir d'une tombe secondaire creusée dans le flanc de la tombelle. Une seconde urne, également du type de Harpstedt, fut trouvée à quelques mètres de la tombelle ; elle appartient au Docteur P. Janssens, d'Anvers. Quant à la date de la tombelle même, elle reste indéterminée. Selon son type, elle peut remonter au néolithique final, à l'âge du bronze ou même à l'époque des Champs d'Urnes ; l'analyse palynologique d'échantillons du sol de l'ancienne surface resta négative.